

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Esas Sayısı : 1991/5

Karar Sayısı : 1992/9

Karar Günü : 18.2.1992

R.G. Tarih-Sayı :07.05.1992-21221

İTİRAZ YOLUNA BAŞVURAN : Ankara 8. iş Mahkemesi

İTİRAZIN KONUSU : 17.7.1964 günlü, 506 Sayılı Sosyal Sigortalar Yasası'nın Ek 5. maddesi iken yeniden sıralama yoluyla oluşan Ek 24. maddesine 20.6.1987 günlü 3395 sayılı Yasa'nın 15. maddesiyle eklenen (L) bendinde yer alan "... ve iştiraklerden ..." sözcüklerinin Anayasa'nın 10. ve 49. maddelerine aykırılığı savıyla iptali istemidir.

I- OLAY :

Davacı Gübre Fabrikaları TAŞ. Avukatı BE., 29.11.1990 günlü dilekçesinde, yaşlılık malûllük ve ölüm aylığı bağlanan kişilere ödenen sosyal yardım zamlarının Sosyal Sigortalar Kurumu tarafından kendilerinden yazıyla istenilmesine dayanak olan 506 sayılı Yasa'nın Ek 24. maddesi (L) bendinin Anayasa'ya aykırı olduğunu ileri sürmüş, yerel iş Mahkemesi de Anayasa'ya aykırılık savının ciddi olduğu kanısına vararak sözü geçen düzenlemeyen yer alan "... ve iştiraklerden ..." sözcüklerinin Anayasa'nın 152. ve 2949 sayılı Yasa'nın 28. maddeleri uyarınca iptali istemiyle Anayasa Mahkemesi'ne başvurmuştur.

III- YASA METİNLERİ :

A. İPTALİ İSTENİLEN YASA KURALI :

506 sayılı Yasa'nın Ek 24. maddesine İtiraz konusu sözcükleri de içeren (L) bendini ekleyen 3395 sayılı Yasa'nın 15. maddesi aynen şöyledir :

"MADDE 15. - 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanununa 2422 sayılı Kanunun 17 nci maddesi ile eklenen Ek Madde 5'e aşağıdaki (L) bendi eklenmiştir.

L) Genel ve katma bütçeli idareler, mahalli idareler, döner sermayeli kuruluşlar ile kanunla ve kanunların verdiği yetkiye istinaden kurulan kuruluşlar ve 233 sayılı Kanun Hükmünde Kararname kapsamına giren teşekkül ve kuruluşlarla bunların müessese, bağlı ortaklık ve iştiraklerinden, çalıştığı en son kuruluş olarak ayrılmak suretiyle kendisine 506 sayılı Kanun hükümlerine göre malûllük, yaşlılık veya ölüm aylığı bağlanan kişilere ödenen sosyal yardım zamları, Kurumca yazılı olarak istenmesi üzerine, bu kuruluşlar tarafından en çok iki ay içinde Kuruma ödenir.

Kurumlar Vergisi mükellefi olan kamu kurum ve kuruluşları bu madde gereğince yapılan ödemeleri Kurumlar Vergisi matrahından indirebilirler."

B. DAYANILAN ANAYASA KURALLARI :

1- "MADDE 10.- Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefî inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir.

Hiçbir kişiye, aileye, zümreye veya sınıfa imtiyaz tanınamaz.

Devlet organları ve idare makamları bütün işlemlerinde kanun önünde eşitlik ilkesine uygun olarak hareket etmek zorundadırlar."

2- "MADDE 49.- Çalışma, herkesin hakkı ve ödevidir.

Devlet çalışanların hayat seviyesini yükseltmek, çalışma hayatını geliştirmek, için çalışanları korumak, çalışmayı desteklemek ve işsizliği önlemeyi elverişli ekonomik bir ortam yaratmak için gerekli tedbirleri alır.

Devlet, işçi - işveren ilişkilerinde çalışma barışının sağlanmasını kolaylaştırıcı ve koruyucu tedbirler alır."

IV- İLK İNCELEME :

Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 8. maddesi gereğince, Necdet DARICIOĞLU, Yekta Güngör ÖZDEN, Yılmaz ALİEFENDİOĞLU, Mustafa ŞAHİN, ihsan PEKEL, Selçuk TÜZÜN, Ahmet N. SEZER, Erol CANSEL, Yavuz NAZAROG-LU, Güven DİNÇER ve Haşim KILIÇ'ın katılmalarıyla 14.2.1991 günü yapılan ilk inceleme toplantısında, dosyada eksiklik bulunmadığından işin esasının incelenmesine OYBİRLİĞİYLE karar verilmiştir.

V- ESASIN İNCELENMESİ :

işin esasına ilişkin rapor, başvuru karan ve ekleri, Anayasa'ya aykırı olduğu ileri sürülen yasa kuralı ile İtiraza dayanak yapılan Anayasa kuralları, bunların gerekçeleri ve öteki yasama belgeleri okunup incelendikten sonra gereği görüşülüp düşünüldü :

A- İtiraz Konusu Kuralın Anlamı, Amacı ve Hukuksal Niteliği :

Herhangi bir hukuk kuralının tek başına değil, içinde bulunduğu metnin tümü gözönünde tutularak yorumlanması hukuk biliminde benimsenmiş ilkelerdendir.

İtiraz konusu kuralın yer aldığı 3395 sayılı Yasa, genelde Sosyal Sigortalar Kurumu'nun karşılaştığı finansman darboğazını aşarak bir yandan Kurum gelirlerini artırmayı amaçlamakta, öbür yandan sosyal güvenliğin çalışanlar yönünden daha iyi düzeye ulaştırılmasını öngörmektedir.

Nitekim, Yasa'nın genel gerekçesinde Sosyal Sigortalar Kurumu'nun daha cazip bir sosyal güvenlik kuruluşu olmasının hedeflendiği belirtilmiş ve kimi maddelerinin iptali için açılan bir davada yapılan sözlü açıklamada "... Türkiye'de 1950'de başlayan sosyal güvenlik uygulamaları . . . çok hassas bir sistem olmasına ve batıdaki uygulamalarında çok uzun yıllar hiç dokunulmamasına rağmen, ülkemizde maalesef sıklıkla bazı baskı gruplarının isteği veya bazen politik kişilerin istekleriyle değişikliklere uğramış ve bu değişiklikler sistemi son yıllarda gerçekten oldukça dejenere olmuş bir yapıya getirmiştir. Nitekim iki sene önce de bu yapıyı kısmen düzeltebilme amacı ile 3395 sayılı Kanun'un çıkarılması zarureti ile karşılaşılmıştır. Bu kanun esasında tamamen değil, ama hiç olmazsa belli ölçüde dejenerasyonu düzeltmeyi veya

daha da fazla bozulmasını önlemeyi amaçlamıştır." denilmiş ve böylece sözü geçen Yasa'nın emeklilerine çok düşük düzeydeki emekli maaşlarının ödeyemeyecek duruma gelen Sosyal Sigortalar Kurumu'nu mali güçlükten kurtarmayı amaçladığı vurgulanmıştır.

İtiraz konusu kural ile de, aynı amaç doğrultusunda, kamu kurum ve kuruluşlarının ayrıldığı en sonuncusundan 506 sayılı Yasa'ya göre malûllük, yaşlılık ve ölüm aylığı bağlanan sigortalı ve hak sahiplerine ödenen sosyal yardım zammı ödemelerinin Sosyal Sigortalar Kurumu'nca istenmesi üzerine bu kuruluşlarca Kurum'a iki ay içinde ödenmesi sistemi getirilmiştir.

Sosyal sigortalarda sistem, çalışanların ücretlerinden kesilen işçi payı ile işverence ödenen paydan oluşan sosyal sigorta primlerinin zaman içinde sosyal güvenlik kuruluşlarca değerlendirilerek, doğan hakların finanse edilmesini içermektedir. Bu genel anlayış dışında gelişen yasal düzenlemeler sosyal sigortalı darboğaza sokmuştur.

Yasakoyucu tarafından, sosyal güvenlik sistemine uymayan hakların verilmesi, sosyal güvenliğin temel ilkelerine aykırılığı yanında sistemin çökmesine de neden olmaktadır. Sistemin zedelenmesi, finansmanda darboğazın yaratılması, sosyal güvenlik kuruluşlarınca Anayasa'nın 60. maddesinde öngörülen sosyal güvenlik haklarının verilmesini önleyici bir etkidir, bu nedenle yasal düzenlemelerde bu durumun gözönünde bulundurulması gerekmektedir.

Dördüncü Beş Yıllık Kalkınma Planı'nda sosyal güvenliğin temel amacı şöyle açıklanmıştır "Toplumsal güvenlik politikasının temel hedefi kalkınmanın yüklerinin ve nimetlerinin topluma hakça ve dengeli bir biçimde yansması, toplumsal gelişme ve değişimin Anayasa'da öngörülen sosyal devlet ve sosyal adalet ilkelerine uygun olarak gerçekleştirilmesidir."

Sosyal güvenliğin bu gerekleri, diğer sosyal güvenlik kuruluşları ile sosyal sigortalar, sosyal yardımlar veya sosyal hizmetler yolu ile yerine getirilir. Sosyal sigortalar, özel bir sosyal güvenlik türüdür. Burada rizikonun denkleştirilmesi yanında, sosyal denkleştirme de önem taşır. Esasen bu nedenle primlerin ve yapılacak yardımların miktarı sosyal görüşler esas tutularak saptanır. Primlerin yüksekliği kural olarak sigorta edilen riske göre değil, sigortalının ödeme gücüne göre saptanır. Türk sosyal sigorta sistemi, başlangıçtan beri, özel ve isteğe bağlı sigortadan ayrı düzenlenmiş sigorta ve sosyal yardım kurumlarının öğelerini içinde birleştirmiştir. Bu nedenle Sosyal Sigortalar Yasası'nın 133. maddesiyle "özel sigortalara ilişkin kanunlardaki hükümler sosyal sigortalar hakkında uygulanmaz," esası konulmuştur.

Sosyal güvenliğin kişiler ve sosyal riskler açısından kapsamının genişlemesi, yapılan yardımların artması ve özellikle sağlık yardımlarının pahalı olması, ödenen yaşlılık aylıklarının geniş boyutlara ulaşması, sosyal güvenliğin finansman sorununa güncellik kazandırmıştır. Günümüzde sosyal güvenlik sistemlerinin içinde bulunduğu mali bunalım, finansman sorunlarına çözüm arayışını yoğunlaştırmıştır. Özellikle belirtmek gerekir ki sosyal güvenliğin sağlanması, her şeyden önce bir finans sorunudur. Bunu da her ülke kendi koşulları içinde çözmektedir.

Anayasa, sosyal güvenliğin sağlanması hususunda Devlete büyük görevler vermiş, öngörülen kimi sınırlama ve koşullarla tüm önlemleri alma yükümlülüğünü getirmiştir. Anayasa, Devletin sosyal güvenlik görevini mali gücü ile sınırlamıştır. 65. maddesinde:

"Devlet sosyal ve ekonomik alanlarda Anayasa ile belirlenen görevlerini, ekonomik istikrarın korunmasını gözeterek mali kaynaklarının yeterliği ölçüsünde yerine getirir." denilmektedir. Burada Devletin sosyal güvenliği sağlama görevine iki ölçüt getirilmiştir. Bunlardan biri, Devletin kişilere mali kaynaklarının yeterliği ölçüsünde sosyal güvenlik sağlaması, diğeri Devletin sosyal güvenliğe mali kaynaklarını tahsis ederken ekonomik istikrarın bozulmamasına dikkat etmesi ve sosyal güvenlik alanına ancak ekonomik istikran bozmayacak derecede mali kaynak aktarılmasıdır.

İtiraz konusu kural, ülkemiz çalışanlarının büyük kesiminin sosyal güvenliğini sağlama görevi ile Devletçe kurulan ve denetlenen bir sosyal güvenlik kuruluşu olan Sosyal Sigortalar Kurumu'nun gelir kaynaklarının azalarak işlevlerini yerine getirmeme tehlikesi karşısında, finansman sorunlarının ve bozulan aktüeryal dengenin çözümüne kısmen yardımcı olmak yönünden getirilmiş bir düzenlemedir.

B- Anayasa'ya Aykırılık Sorunu :

İtiraz yoluna başvuran mahkeme, özel hukuk işverenleri için öngörülmemesi-ne karşın, 233 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'ye bağlı davacı iştirakin işyerinde çalışıp malûllük, yaşlılık veya ölüm aylığı olarak işten ayrılan kişilere ödenen sosyal yardım zamlarının Kurum'ca yazılı olarak istenmesi üzerine bu kuruluş tarafından en çok iki ay içinde Kurum'a ödenmesini öngören 506 sayılı Yasa'nın 3395 sayılı Yasa ile değişik Ek 24/L maddesinde yer alan "... ve iştiraklerinden ..." sözcüklerinin Anayasa'nın 10. maddesinde öngörülen eşitlik ilkesine aykırı olduğu yolundaki savıyla, kimi kamu kurum ve kuruluşlarına ve bu arada iştiraklere böyle bir külfet yüklenmesi, Anayasa'nın 49. maddesinde yer alan Devlet'in çalışanlarının yaşam seviyesini yükseltmek, çalışanları korumak ve işsizliği önlemeye elverişli ekonomik ortam oluşturmak görevini engeller biçimindeki savını ciddi bulmuştur.

1- Anayasa'nın 10. Maddesi Yönünden inceleme :

506 sayılı Yasa'nın Ak 24. maddesine 20.6.1987 günlü, 3395 sayılı Yasa'nın 15. maddesiyle eklenen (L) bendine göre, 233 sayılı Kanun Hükmünde Kararname kapsamına giren teşekkül ve kuruluşlarla bunların müessese, bağlı ortaklık ve iştiraklerinden çalıştığı en son kuruluş olarak ayrılmak suretiyle kendisine 506 sayılı Yasa hükümlerine göre malûllük, yaşlılık veya ölüm aylığı bağlanan kişilere ödenen sosyal yardım zamlarının, Sosyal Sigortalar Kurumu'nca yazılı olarak istenmesi üzerine, bu kuruluşlar tarafından en çok iki ay içinde ödeneceği öngörülmektedir. Bunun karşıt anlamından Devletin payı olmayan tüm işyerlerinin bu tür bir yükümlülüklerinin bulunmadığı sonucu çıkmaktadır. Sosyal risklerin yol açtığı gelir kayıplarına karşı ekonomik güvence sağlayan sosyal güvenlik sadece sosyal sigortalarla değil, diğer sosyal güvenlik kuruluşları, sosyal yardım ve sosyal hizmetler yoluyla sağlanır. Sosyal yardımın tümüyle sosyal sigorta kapsamı içinde çözümlenmesi olanaksızdır. Sosyal Sigortalar Kurumu'nun malvarlığı ve gelirleri, sosyal sigortalardan yararlananlara ayrılmış olmasına karşın, Kurum'un geliri Devlet geliri, malı Devlet malı ve kendisi de Devlet Kurumudur. Sosyal sigorta kuruluşları, devletin yönetimi ve denetimi altındadır. Bu durum, devlete büyük sorumluluklar yüklemektedir. Devlet, sosyal sigortaların gerektirdiği düzenlemelerin yapılması ve bunların güncelleştirilmesiyle Kurum'un güçlü mali yapıda tutulmasından sorumludur. Siyasi iktidarlar, Sosyal Sigortalar Kurumu'nun yönetiminde, sosyal sigortacılığın teknik gereklerine uygun hareket etmek zorundadırlar.

Yasakoyucu, İtiraz konusu düzenleme ile 233 sayılı Kanun Hükmünde Kararname kapsamındaki teşekkül ve kuruluşlarla bunların müessese, bağlı ortaklık ve iştiraklerine böyle

bir sosyal güvenlik yükümlülüğü getirirken öbür işverenleri kapsam dışı tutmuştur. Bu biçim bir ayırım Anayasa'ya aykırılık nedeni olarak kabul edilemeyeceği gibi; Yasama Organının, yukarda açıklanan "Toplumsal güvenlik politikasının temel hedefi, kalkınmanın yüklerinin ve nimetlerinin topluma hakça ve dengeli biçimde yansması toplumsal gelişme ve değişimin Anayasa'da öngörülen sosyal devlet, sosyal adalet ilkelerine uygun olarak gerçekleştirilmesidir." yolundaki Kalkınma Plânı olgusuna uyan bir tercihi olarak görülmektedir.

Anayasa'nın 10. maddesinde öngörülen "kanun önünde eşitlik ilkesi" Anayasa Mahkemesi'nin birçok kararlarında vurgulandığı gibi ancak hukuksal durumları ve nitelikleri benzer olanlar için söz konusudur. Kamu iktisadi Teşebbüsleri Hakkında 233 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'nin 2. maddesinin altıncı fıkrasında "iştirak; iktisadi Devlet Teşekküllerinin veya kamu iktisadi kuruluşlarının veya bağlı ortaklıklarının, sermayelerinin en az yüzde onbeşine, en çok yüzde ellisine sahip bulundukları şirketlerdir."denilmektedir, iştiraklerin teşkili ve nitelikleri başlıklı 27 . maddede de teşebbüs veya bağlı ortaklığın bir anonim şirkete iştirakinin Yüksek Planlama Kurulu kararıyla olabileceği, iştirak paylarını sermaye artırımında dahi yüzde onbeşin altına düşürülemeyeceği, aynı iştirake birden fazla teşebbüs veya bağlı ortaklığın katılamayacağı ve iştiraklerin hisse senetlerinin mülkiyetinin kimlerin olacağı hükme bağlanmıştır.

Aynı maddenin beşinci fıkrasında ise, iştiraklerin teşkilinde, 2983 sayılı Tasarrufların Teşviki ve Kamu Yatırımlarının Hızlandırılması Hakkında Kanun hükümlerinin saklı tutulması hususuna yer verilmiştir. 2983 sayılı Yasa'da, kalkınmada öncelikli yörelerde istihdamın artırılması amacına yönelik yatırımlarda asgari iştirak payı yüzde on olarak belirlenmiştir.

Aynı anonim şirkete birden fazla teşebbüs veya bağlı ortaklığın iştirak edemeyeceği hükmüne karşılık, uygulamada birden fazla teşebbüs veya bağlı ortaklığın aynı iştirak hisselerine sahip bulunduğu görülmektedir.

Davacı Gübre Fabrikaları TAŞ. halka açık, sermayesinin % 15.29'u gerçek kişilere, % 39.41'i özel tüzel kişilere, %45.30'u da Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankası, Türkiye Ziraat Donatım Kurumu, Sümerbank, Etibank, Türkiye Şeker Fabrikaları Anonim Ortaklığı ve Makina Kimya Endüstrisi Kurumu'na ait bir iştirak olarak faaliyette bulunmaktadır.

İştirakler faaliyetlerini, Türk Ticaret Yasası hükümleri doğrultusunda sürdürmekte iseler de, yukarda açıklandığı gibi ayrı nitelik taşıyan kuruluşları ve sermaye kompozisyonları onları özel hukuk tüzel kişisi ve gerçek kişi işverenlerinden farklı kılmıştır. Etkinliklerinin Türk Ticaret Yasası'na bağlı oluşu bu farklılıkları ortadan kaldırmaz. Hukuksal durumları ve nitelikleri farklı olan kuruluşlar ayrı kurallara bağlı tutulursa Anayasa'nın öngördüğü eşitlik bozulmaz.

Açıklanan nedenlerle inceleme konusu düzenlemeyi, nitelikleri ve durumları özdeş kuruluşlar arasında eşitsizlik yaratan bir düzenleme saymanın olanaksızlığı karşısında Anayasa'nın 10. maddesine aykırılık saptanamamıştır.

2- Anayasa'nın 49. Maddesi Yönünden inceleme :

Mahkeme, kâr amacı güden ve serbest piyasada rekabet durumunda bulunan 233 sayılı Kanun Hükmünde Kararname kapsamındaki iştiraklerin, yaşlılık aylığı bağlanabilecek durumda hizmeti olabilecek işçiyi, 506 sayılı Yasa'nın ek 24/L maddesi uyarınca Kurum'a

Esas Sayısı : 1991/5
Karar Sayısı : 1992/9

ödemede bulunmamak için bu dönemden önce 1475 sayılı İş Yasası'nın 13. maddesine göre işten çıkarılabileceği yolundaki varsayımını, Anayasa'ya aykırılık nedeni görmüştür.

Hukuksal bir sorunla karşılaşıldığında uygulayıcılar, bunun çözümünü yürürlükteki kurallara göre yapmak zorunda olup yasaların amacına uygun olarak iyi niyetle uygulanması asıldır. Kötü niyetli uygulama olasılığı iptal nedeni sayılamaz. Yasaların uygulanmasının doğuracağı sakıncalar değil, yasanın kendisinin Anayasa'ya aykırı olup olmadığının incelenmesi Anayasa'ya uygunluk denetiminin konusudur.

Bu nedenle, itiraz konusu kuralın, çalışma hakkı ve ödeviyle ilgili Anayasa'nın 49. maddesine aykırı bir yönü de yoktur.

Güven DİNÇER, Servet TÜZÜN, Haşim KILIÇ ile Yalçın ACARGÜN bu görüşlere katılmamışlardır.

VI- SONUÇ :

17.7.1964 günlü, 506 sayılı "Sosyal Sigortalar Kanunu"nın Ek 5. maddesi iken yeniden sıralama yoluyla oluşan Ek 24. maddesine 20.6.1987 günlü, 3395 sayılı Kanun'un 15. maddesiyle eklenen (L) bendinde yer alan ". . . ve iştiraklerden" ibaresinin anayasa'ya aykırı olmadığına ve İtirazın REDDİNE, Güven DİNÇER, Servet TÜZÜN, Haşim KILIÇ ile Yalçın ACARGÜN'ün karşıoyları ve OYÇOKLUĞUYLA,

18.2.1992 gününde karar verildi.

Başkan	Başkanvekili	Üye
Yekta Güngör ÖZDEN	Güven DİNÇER	Servet TÜZÜN
Üye	Üye	Üye
Mustafa ŞAHİN	İhsan PEKEL	Selçuk TÜZÜN
Üye	Üye	Üye
Ahmet N. SEZER	Erol CANSEL	Yavuz NAZAROĞLU
Üye	Üye	
Haşim KILIÇ	Yalçın ACARGÜN	

KARŞIOY YAZISI

Esas Sayısı : 1991/5

Karar Sayısı : 1992/9

233 sayılı KHK'de yer alan "iştirak" teriminin hukuksal nitelemesi, Anayasa Mahkemesi yorumu ile kararının temelini oluşturmuştur.

Ticari şirketlerdeki kamu payları hakkında özel hükümler ilk kez 440 sayılı "İktisadi Devlet Teşekkülleriyle, Müesseseleri ve İştirakler Hakkında Kanun" ile hukukumuza girmiştir. 440 sayılı Kanunun 26. maddesi devlet iştiraklerini, 27. maddesi ise teşekkül iştiraklerini tarif etmiştir.

233 sayılı kamu iktisadi teşebbüsleri hakkındaki KHK'nin 2/6 maddesi ile 27. ve 28. maddelerinde "iştirak" kavramı tarif edilmiş ve bunlarla ilgin' kuralları konulmuştur.

İktisadi devlet teşekkülleri 3460, 23, 440 ve 233 sayılı yasalara göre süreklilik gösteren bir şekilde, kamu hukuku kurallarına göre kurullar ve devletle olan yönetim ve denetim ilişkileri dışında özel hukuk hükümlerine tabidirler.

233 sayılı KHK'de, daha önce 440 sayılı yasa da olduğu gibi kamu iktisadi kuruluşlarının yapısı ve tabi olacağı hükümler düzenlenirken "iştirak" kavramı, bir kamu kurumu veya özel hukuk kurallarına bağlı bir şirket tipi olarak düzenlenmemiştir. Yasada "iştirak" kavramı altında düzenlenen, özel hukuk tüzel kişisi olan ticari şirketlerde azınlık teşkil eden kamu paylarının korunmasına yönelik kamusal müdahale ve kurallardır. Bu kuralları, kamu paylarının yönetimi ve şirket yönetim kurulunda kamunun temsili ile sınırlıdır.

Devletin ortak bulunduğu ticari şirketlerde bir kısım ortaklık payı kamuya ait olduğu için bu şirketlerin özel hukuk hükümleriyle düzenlenen statülerinde değışildik yapılamaz, bunlara kamusal nitelik verilemez ve ilgili hükümler bu yönde yorumlanamaz.

Devlet, ancak yönetim ve denetimi kendisine ait olan kamu kuruluşları için özel nitelikte bazı düzenlemeler yapabilir ve bu kuruluşlara munzam külfetler yükleyebilir.

Dava konusu yasa hükmü ile özel hukuk tüzel kişisi olan "iştiraklere" sosyal güvenlikle ilgili munzam bazı mali külfetler yüklenmek suretiyle Anayasa'nın 10. maddesindeki eşitlik kuralı ihlal edilmektedir.

Ayrıca, özel hukuk işverenleri için öngörülmediği halde 233 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'ye bağlı iştirakler için ek yükümlölükler getirilmesi, Anayasa'nın 10. maddesindeki eşitlik kuralını ihlal ettiği gibi, bu eşitsizlik karşısında kendilerine yükümlölük getirilen iştiraklerin çalıştırdıkları ve emeklilik aylığı bağlanabilecek düzeyde hizmeti olan işçilerini bu yükümlölükten kurtulmak için 1475 sayılı Yasa'nın 13. maddesine göre işten çıkarabilecekleri gibi ücret ve sosyal haklarına ilişkin olarak aleyhlerine işleme ve uygulamalara gidilme zorunluluğu doğabileceği, bunun ise Anayasa'nın 49. maddesinin amacına ve ereğine aykırı düşeceği de gözardı edilemez.

Bu nedenlerle 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanunu'nun Ek 24. maddesinin (C) bendinde yer alan "iştirakler" ibaresinin iptali gerekeceği oyuyla karara karşıyız.

Başkanvekili	Üye	Üye
Güven DİNÇER	Servet TÜZÜN	Yalçın ACARGÜN

KARŞIOY GEREKÇESİ

Esas Sayısı : 1991/5

Karar Sayısı : 1992/9

506 sayılı Sosyal Sigortalar Yasası'nın Ek 24. maddesine 3395 sayılı Yasa'nın 15. maddesiyle eklenen (L) bendinde yer alan ve iptali istenen ". . . ve iştiraklerinden . . ." sözcüğünün hukuki yapısının farklı yorumu çoğunluk ve azınlık düşüncelerini doğurmuştur.

233 sayılı Kamu iktisadi Teşebbüsleri Hakkında KHK'nin bazı maddeleri "iştirak" kavramının hukuki yapısı hakkında açıklamalar getirerek, özel hukuk tüzel kişisi olan şirketlere devletin en az % 15 en çok da % 50 nisbetinde ortak olabileceği, her % 15 hissesi için şirketin yönetim kurullarında temsilci bulunduracağını belirtmektedir. Devletin ticari şirketlerdeki belirtilen paylarının varlığı hiçbir zaman o şirketin kamu hukuku tüzel kişiliği kazandığı anlamına gelemeyiz. Zira kamu hukuku tüzel kişileri anayasanın 123. maddesine göre kanunla veya kanunun verdiği yetkiye dayanarak kurulur. Kuruluşlarında olduğu gibi son bulmaları da kanunla ya da konunun verdiği yetki ile mümkün olur. Başka bir anlatımla kamu hukuku tüzel kişilerinin kurulması ve son bulmaları kendi iradeleri içinde değildir. Kamu kurumlarında kamu gücü ve otoritesi mevcuttur.

Kamu hukuku tüzel kişileri, kamu hukuku statüsünden faydalanmakta olup malları ve gelirleri özel koruma altında tutulur ve çalışanları da Ceza Kanunu uygulaması açısından devlet memuru sayılır.

Kamu hukuku tüzel kişileri bu özellikleri ile tanınırken özel hukuk tüzel kişilerinde bu ölçütleri görmek mümkün değildir. Özel hukuk tüzel kişileri kendi iradeleri ile kurulur ve kendileri isterse faaliyetlerine son verir. Kamu gücü ve otoritesi yoktur.

Dava konusu olan, devletin iştirakleri de özel hukuk tüzel kişiliğine sahiptir. Devletin özel şirketlere iştirak şeklindeki sermaye katkısının nispeti bunların hukuksal niteliğini değiştirmeye yetmez.

Devlet, kendi gücünü ve otoritesini kullandığı kamu kuruluşları için her zaman özel düzenlemeler getirmesi mümkündür. Ancak iştirakler hakkında getireceği yasal düzenlemeler

Esas Sayısı : 1991/5
Karar Sayısı : 1992/9

özel hukuk tüzel kişiliğine sahip tüm şirketler için geçerli olması gerekir. Aksi halde özel hukuk tüzel kişiliğine sahip Devletin iştirakleri için ayrı, diğer özel şirketler için ayrı yapılan yasal düzenlemeler anayasa'nın eşitlik ilkesine aykırılık oluşturur. Özel hukuk tüzel kişileriyle aynı hukuki niteliğe sahip iştirakler arasında farklı uygulamalar yapılamaz.

Genel ve katma bütçeli idareler, mahalli idareler, döner sermayeli kuruluşlar, 233 sayılı KHK kapsamına giren teşekkül kuruluş ve bağlı ortaklıklardan 506 sayılı Yasa gereğince emekli olanlara sigorta kurumunca ödenen sosyal hizmet zammının bu kuruluşlardan geri istenerek Sosyal Sigortalar Kurumu bütçesine döndürülmesi gayet doğaldır. Fakat yukarıda sayılan kamu hukuku tüzel kişiliği olan kuruluşlar arasına tamamen özel niteliği bulunan "iştirakleri" de dahil etmek devletin payı bulunmayan diğer özel şirketlerle iştirakler arasında eşitsizlik doğrudur.

Belirtilen gerekçelerle "ve iştiraklerinden" sözcüğünün iptali gerekirken, aksi yönden oluşan çoğunluk görüşüne katılmıyorum.

Üye

Haşim KILIÇ